

Wilken Engelbrecht als inspirator

Wilken Engelbrecht as inspirator

Bas Hamers

Abstract

Much has already been written about Wilken Engelbrecht's great achievements in the field of Dutch Studies in Central Europe, especially in the Czech Republic and Slovakia. The same applies to his impressive scholarly oeuvre. In this contribution we will look more closely at the significance Engelbrecht has had for (mostly younger) colleagues at the start of their academic career. Not only did he support and stimulate colleagues in taking the next step in their careers, but this fact also created many links between the departments of Dutch Studies with which Engelbrecht was associated or with which he had strong ties, namely Bratislava, Brno, Olomouc and Lublin.

Keywords

Dutch Studies, Czech republic, Slovakia, department, ties, academic career

Introductie

In 2021 kwam de jubileumbundel ter ere van 100 jaar neerlandistiek in Tsjechië en Slowakije uit. Op de kaft prijkt een foto van František Kalda en in zijn bijdrage met als titel *František Kalda, the founder of Dutch Studies in Czechoslovakia* (Engelbrecht 2021: 17–23) schetst Wilken Engelbrecht de betekenis van František Kalda voor de neerlandistiek in toenmalig TsjechoSlowakije en in het huidige Tsjechië en Slowakije. Een soortgelijk eerbetoon aan Wilken Engelbrecht misstaat hier zeker niet, gezien de *boost* die Engelbrecht heeft gegeven aan de neerlandistiek in Slowakije en Tsjechië, en meer recentelijk aan die in het Poolse Lublin. Niet alleen als wetenschapper en docent, maar ook als organisator, goede collega en gewoon als de persoon Wilken Engelbrecht.

Over de grote verdiensten van Wilken Engelbrecht voor de neerlandistiek in Centraal-Europa en in het bijzonder in Tsjechië en Slowakije is al veel geschreven. Hetzelfde geldt voor zijn indrukwekkende wetenschappelijke oeuvre. In deze bundel wordt daar ook op ingegaan. In deze bijdrage wordt echter dieper ingegaan op de betekenis die Engelbrecht heeft gehad voor (veelal jongere) collega's en neerlandici aan het begin van hun wetenschappelijke carrière. Niet alleen heeft zijn behulpzaamheid collega's verder op weg geholpen en gestimuleerd bij een volgende stap in hun carrière, ook zijn er op deze manier vele dwarsverbanden ontstaan tussen de vakgroepen (of afdeling/sectie – verder vakgroep) neerlandistiek waar Engelbrecht aan was verbonden of een sterke verbinding mee had, namelijk Bratislava, Brno, Olomouc en Lublin. Zo ontstonden er sterke en vriendschappelijke banden tussen deze vier vakgroepen die een versterkende werking hadden. Deze innige samenwerking, ook terug te zien in het Tsjechisch-Slowaakse samenwerkingsverband ONETS (Hamers 2021: 63–70), resulteert dan weer in nieuwe samenwerking op wetenschappelijk en cultureel gebied.

In deze bijdrage zal ik bekijken hoe de dwarsverbanden – met Engelbrecht als tussenpersoon – zijn ontstaan tussen vier bovengenoemde vakgroepen. Ik zal me hier niet zozeer richten op de wetenschappelijke productie, maar eerder op 'fysieke' samenwerking. We beginnen in Bratislava, waar de carrière als neerlandicus extra muros van Engelbrecht begon, en komen via Brno, in Olomouc en Lublin terecht, de huidige thuisuniversiteiten van Engelbrecht. Ook zal de meerwaarde van betreffende dwarsverbanden besproken worden. Op deze manier ontstaat er een beeld van de relaties tussen de vakgroepen en welke rol Engelbrecht daarin gespeeld heeft. Ik zal me beperken tot de collega's die tot op heden werkzaam zijn bij een van bovengenoemde universiteiten, of tot zeer recentelijk.

Bratislava

In 1990 is Engelbrecht in Bratislava in zijn hoedanigheid als classicus op bezoek bij vrienden. Tijdens dit bezoek krijgt hij het aanbod van dr. Rudolf Gedeon – scandinavist bij de Comeniusuniversiteit in Bratislava, tevens vicevoorzitter van vakgroep germanistiek en nordistiek – om te helpen bij de heropening van de studie Nederlands. Engelbrecht

neemt dit aanbod aan en geeft tussen 1990–1994 lessen Nederlands voor belangstellenden. Binnen die vier jaar stijgt het aantal studenten van rond de 5 in 1990 tot rond de 40 in 1994 (Engelbrecht 1994: 185–87). Engelbrecht was ondertussen ook al in Olomouc begonnen met zijn pionierswerk, de stad die later zijn thuishaven zou worden.

Van een cursus voor geïnteresseerden, is de studie Nederlands in Bratislava inmiddels uitgegroeid tot een volwassen bachelor/master-opleiding gericht op tolken en vertalen. Een essentiële rol hierbij speelde ook Jana Rakšányiová, destijds medewerkster bij de Leerstoel voor Germanistiek en Nordistiek en het latere hoofd van de vakgroep. De goede relatie die in die periode tussen Engelbrecht en Rakšányiová is ontstaan, is tot op heden blijven bestaan. In 2008 zegt Rakšányiová daarover:

Wilken Engelbrecht werkte fysiek tot 1994 in en voor Bratislava, maar de collegiale en persoonlijke contacten met hem en met de andere vestiging neerlandistiek in Olomouc die hij oprichtte en nog steeds leidt, zijn tot op heden voortreffelijk (Rakšányiová 2008: 115–126)

Gezien het belangrijke component tolken/vertalen in het curriculum van de neerlandistiek in Olomouc, zou de expertise van Rakšányiová met haar lange staat van dienst in de translatoologie een toegevoegde waarde zijn voor Olomouc. Rakšányiová nam de uitnodiging van Engelbrecht om blokcolleges *inleiding in de translatoologie* aan, en heeft tot tevredenheid van de studenten van 2008–2018 deze colleges aangeboden. Naast het aanbod van praktische vertaal- en tolkcolleges, was dit een mooie theoretische aanvulling. Tot op heden neemt Rakšányiová bovendien plaats als extern lid in de Wetenschappelijke Raad van de Letterenfaculteit in Olomouc.

Ook bij de opvolger van Rakšányiová als hoofd van de vakgroep in Bratislava, Marketa Štefková, speelde Wilken Engelbrecht een rol. Hij beoordeelde in Bratislava namelijk als opponent haar vertaalkundige habilitatieschrift. Štefková op haar beurt, neemt sinds haar habilitatie deel aan commissies van de Palacký Universiteit Olomouc, die projecten en doctorandi beoordelen op het gebied van taal- en vertaalkunde en neerlandistiek. Bovendien begeleidt ze promovendi van de neerlandistiek in Olomouc.

Een van de promovendi in Olomouc, maar dan bij de studierichting Literatuurtheorie van de Bohemistiek, was Benjamin Bossaert. Bossaert is sinds het academiejaar 2010/2011 werkzaam bij de neerlandistiek in Bratislava. Na de habilitatielezing van zijn collega Štefková, werd Bossaert door Engelbrecht gevraagd naar zijn onderzoeksplannen. Dit resulteerde erin dat Bossaert zich in 2015 inschreef als extern doctoraalstudent bij Literatuurtheorie onder promotorschap van Engelbrecht, waar hij in september 2020 promoveerde. In de periode 2015–2020 ondernam Bossaert regelmatig de reis tussen Bratislava en Olomouc voor het volgen van colleges en voor consultatie. Dit was echter ook een goede gelegenheid voor informeel overleg en ideeënuitwisseling betreffende samenwerking binnen het eerdergenoemde ONETS-verband, waarbinnen Bossaert secretaris is, Engelbrecht penningmeester en Bas Hamers (Olomouc) voorzitter. Contacten met Bossaert vinden ook plaats binnen de stuurgroep van het consortium DCC¹,

¹ Joint bachelor *Dutch Language, Literature and Culture in a Central European Context*

waaraan ook de neerlandistiek van Olomouc en Brno deelnemen in de persoon van Bas Hamers (Olomouc) en Marta Kostecká (Brno).

We kunnen hier concluderen dat de contacten die Engelbrecht zo'n 30 jaar geleden in Bratislava gelegd heeft, nog steeds hun positieve effect laten voelen. Niet alleen profiteren beide vakgroepen van elkaars expertise, ook wordt de jongere generatie – vaak met een belangrijke rol voor Engelbrecht – op weg geholpen dankzij deze contacten. Een minstens even belangrijk effect hiervan, zijn de informele ontmoetingen voortvloeiend uit hierboven genoemde formelere contacten. Hieruit vloeien vaak ideeën voort voor verdere samenwerking.

Brno

Met de stad Brno heeft Engelbrecht altijd een speciale band gehad, niet alleen op persoonlijk vlak, maar ook via de neerlandistiek. Dit begint al in de jaren dat Engelbrecht nog zijn pionierswerk verricht in Bratislava en Olomouc, of zoals het huidige vakgroeps-hoofd in Brno Marta Kostecká het verwoordt:

The imaginary second period, delimited by the years 1993–1999, is characterised as the period of the formation of the full study of Dutch, the beginning of the academic profiling of the section and the building of the international relations of the Brno Dutch Studies. In this period, the history of the Brno section begins to intertwine closely with Olomouc Dutch Studies (Kostecká 2021: 42–53)

In bovengenoemde periode, meer precies in 1994, werd de germanist Leopold Decloedt aangesteld in Brno met de opdracht een volwaardige studie Nederlands op te bouwen. Decloedt beseftte dat voor de opbouw van een studierichting regionale samenwerking onmisbaar is. Hij was dan ook een van de oprichters van Comenius² en het eerder genoemde ONETS. Niet toevallig was Engelbrecht een van de medeoprichters en bestuurslid.

Net als in Bratislava, ontwikkelde Nederlands in Brno zich tot een volwaardige bachelor/master-studie. Een eerste directe link met Olomouc zien we in de persoon van Alexandra Andreasová, van 2006–2009 hoofd van de neerlandistiek in Brno. Andreasová was doctoraatstudent bij de germanistiek in Brno en ook al betrokken bij de neerlandistiek. Om haar rol te versterken binnen de neerlandistiek, kon zij beginnen met de nieuwe masterstudie in Olomouc, waar Engelbrecht ondertussen een volwaardige studie Nederlands had uitgebouwd:

De beste studenten konden direct doorstromen naar de masterfase van de nieuwe vijfjarige masterstudie. In deze studie werden ook de Brno'se studentes Mgr. Alexandra Andreasová en

2 Vereniging voor neerlandistiek in Centraal-Europa

Bc. Kateřina Lepková opgenomen om zo te helpen aldaar de vakgroep op te starten (Jančíková 2008: 167–173)

Kateřina Ševčíková (née Lepková) is heden ten dage weer als student verbonden aan Olomouc waar ze haar doctoraatstudie doet – met Engelbrecht als promotor.

Hier houdt de link met Olomouc, en dus met Engelbrecht niet op. In 2009 werd de taalkundige Marta Kostecká hoofd van de neerlandistiek. Kostecká was van 1999–2005 student bij de neerlandistiek in Olomouc, waar Engelbrecht de begeleider was van haar masterscriptie *Fonetische problemen van de Tsjechische studenten Nederlands*. In 2016 promoveerde Kostecká bij de studierichting Algemene Taalwetenschappen en kwam ze Engelbrecht weer tegen als opponent bij de verdediging van haar dissertatie.

De samenwerking tussen Brno en Olomouc is nog verdediging innig, hetzij binnen samenwerkingsverbanden zoals ONETS en DCC – Kostecká is namens Brno lid van de stuurgroep – hetzij binnen wetenschappelijke projecten. Engelbrecht speelt hier ook vaak een centrale rol, zoals ook Kostecká concludeert:

The history of the two Moravian departments has been intertwined a number of times, whether it is the personality of professor Wilken Engelbrecht or the cooperation within ONETS, Come-nius or on other projects and congresses and publications (Kostecká 2021: 42–53)

Kortom, ook al is Engelbrecht niet direct verbonden geweest aan de vakgroep in Brno, kunnen we hier weer genoeg dwarsverbanden vinden waarvan zowel de vakgroep in Brno als de vakgroep in Olomouc profiteert.

Lublin

De werkzaamheden van Engelbrecht blijven niet beperkt tot Tsjechië en Slowakije. In oktober 2011 begint hij als hoogleraar en vakgroepshoofd van de neerlandistiek aan de Katholieke Universiteit Lublin in Polen. Tot op de dag van vandaag is hij daar actief, op dit moment als hoofd van de vakgroep Nederlandse Taalkunde.

In 2013 was er in Lublin behoefte aan een moedertaalspreker voor de vakken conversatie en schrijfvaardigheid. Aangezien Bas Hamers al sinds het jaar 2000 actief is als docent aan de Palacký Universiteit Olomouc – en dus Engelbrecht al geruime tijd kende – en zodoende ruime ervaring had in het doceren van betreffende vakken, kreeg Hamers het aanbod om tweewekelijks in Lublin les te geven. Dit doet hij tot op de dag van vandaag. Hamers bracht niet alleen zijn leservaring mee uit Olomouc, ook op organisatorisch vlak is er sprake van toegevoegde waarde. Als Ceepus-coördinator in Olomouc is Hamers al thuis in dit Centraal-Europese mobiliteitsprogramma. De neerlandistiek in Lublin was in 2013 echter nog niet opgenomen in dit programma. Om Lublin verder te integreren in de neerlandistiek in de Centraal-Europese regio, heeft Hamers de procedure in gang gezet tot opname in het Ceepus-network. In 2016 waren de eerste studentenmobiliteiten vanuit Lublin een feit.

In oktober 2018 begon Jan Fabry als Vlaamse moedertaalspreker bij de neerlandistiek in Lublin. Als docent Nederlands bij Dom Holenderski en SWPS University of Social Sciences and Humanities in Warschau had hij al de nodige ervaring. In Lublin nam Fabry de conversatielessen voor zijn rekening. Fabry speelde op dat moment al met het idee van een doctoraat en hier komt Engelbrecht weer ten tonele. In 2017 slaagt Engelbrecht er namelijk in om in Olomouc een doctoraatsopleiding Nederlandse filologie te openen, een belangrijke stap voor de neerlandistiek in Tsjechië:

The year 2017 is significant for Czech Dutch Studies, as Wilken Engelbrecht managed to accredit and open a PhD programme in Dutch Philology. This meant that students of Dutch have the opportunity to study postgraduate Dutch Studies directly and are not forced to pursue a PhD programme in another department and field and can focus directly on Dutch Philology (Kostelecká 2021: 42-53)

Uiteraard geldt deze mogelijkheid niet alleen voor studenten uit Olomouc. Fabry krijgt dan ook het aanbod van Engelbrecht om zijn doctoraat in Olomouc te komen doen, waarop Fabry in 2019 begint met zijn studie. Inmiddels heeft hij naast zijn doctoraatstudie ook een halve aanstelling als medewerker aan de vakgroep. Voor Olomouc heeft dit ook weer een toegevoegde waarde. Met Fabry als Vlaamse moedertaalspreker, komen de studenten ook structureel in contact met het Vlaams Nederlands. Bovendien is er dankzij Fabry een nieuw keuzevak opgenomen in het curriculum, namelijk *Vlaamse Bewegingen*. Op deze manier komt er een betere balans tussen Nederland en Vlaanderen in het aanbod.

In september 2017 rondde Matylda Andala haar masterstudie Nederlands af in Lublin. Zij was ook de eerste student die gebruik maakte van Ceepus-mobiliteit vanuit Lublin. In het wintersemester studeerde ze in Wenen bij de neerlandistiek aldaar. Andala kende als student in Lublin Engelbrecht uiteraard als hoofd van de vakgroep, als docent en als begeleider van haar masterscriptie. Bij de verdediging daarvan werd al het idee van een doctoraat geopperd. Na een aantal jaar gewerkt te hebben bij de Nederlandse ambassade in Warschau, besluit ze op het aanbod in te gaan en begint in september 2020 met haar doctoraat in Olomouc, gecombineerd met een halftijds aanstelling bij de ambassade in Warschau. Als doctoraatstudente geeft Andala in Olomouc lessen voor de voorbereiding op de CNaVT-examens en het mastervak Retorica.

Ook in de relatie Olomouc-Lublin, zien we dat via de persoon van Wilken Engelbrecht verschillende dwarsverbanden ontstaan waarvan beide vakgroepen profiteren. Bovendien helpt het studenten op weg in de volgende stap in hun wetenschappelijke carrière, in dit geval dankzij de door Engelbrecht geopende doctoraatstudie in Olomouc.

Besluit

Wilken Engelbrecht heeft veel betekend voor met name de neerlandistiek in Bratislava, Olomouc en Lublin. Daarnaast heeft hij een indrukwekkend oeuvre aan publicaties op-

gebouwd. Hij heeft echter ook veel betekend voor jongere collega's. Hij is begaan met hun wetenschappelijke carrière en helpt ze graag bij een volgende stap in deze carrière. Zoals we gezien hebben heeft dit vaak ook een toegevoegde waarde voor de verschillende vakgroepen, hetzij in de vorm van wetenschappelijke expertise, hetzij in de vorm van praktische ervaring.

Bibliografie

- Engelbrecht, Wilken (2021): František Kalda, the founder of Dutch studies in Czechoslovakia. In: Czech and Slovak Journal of Humanities – Linguistica, p. 1–23.
- Engelbrecht, Wilken (1994). Nederlands in Bratislava en Olomouc, de draad weer opgepakt. In: Neerlandia 98. p. 185–187.
- Engelbrecht, Wilken (1999): Olomouc op de drempel van de magisterstudie. In: Brünnner Beiträge zur Germanistik und Nordistik. Sbornik Práci Filosofické fakulty Brněnské univerzity Studia minora facultatis philosophicae universitatis Brunensis. R4 – Sonderheft. p. 73–83. https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/105880/1_BrunnerBeitratgeGermanistikNordistik_13-1999-2_15.pdf?sequence=1 (1.5.2022)
- Hamers, Bas (2021): ONETS, a Platform for Czech and Slovak Dutch Studies as an Example of Cooperation. In: Czech and Slovak Journal of Humanities – Linguistica. p. 63–70
- Jančíková, Iva (2008): Een lijst van afgestudeerden en studenten 1993–2007. In: *Neerlandica III. Aspecten van extramurale neerlandistiek*. p. 167–173
- Kostelecká, Marta (2021): Dutch Studies in Moravia. In: Czech and Slovak Journal of Humanities – Linguistica. p. 42–53
- Rakšányiová, Jana (2008): De neerlandistiek in Slowakije. In: *Neerlandica III. Aspecten van extramurale neerlandistiek*. p. 115–126
- Strukturovaný životopis Wilken Engelbrecht. <https://adoc.pub/doc-dr-wilken-engelbrecht-cand-litt-strukturovaný-ivotopis.html>
- Wetenschappelijk profiel Engelbrecht op de website FF UPOL. <https://www.ff.upol.cz/nc/kontakty/vizitka/empid/09046/>

drs. Bas Hamers / bas.hamers@upol.cz

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra nederlandistiky
Křížkovského 14, 779 00 Olomouc, CZ

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as image or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights

